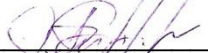

Національний університет "Чернігівський колегіум" імені Т.Г. Шевченка
Кафедра права, філософії та політології

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Протокол № 1 від «31» серпня 2023 р.

Завідувач кафедри проф. Чорний О.О.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ПОЛІТОЛОГІЯ»

Галузь знань – 05 Соціальні та поведінкові науки

Спеціальність – 054 Соціологія

Освітній ступінь – бакалавр

Форма навчання – денна

Форма підсумкового контролю – екзамен

2023 – 2024 навчальний рік

Робочу програму розглянуто і схвалено на засіданні кафедри права, філософії та політології

Протокол № 1 від “31” серпня 2023 р.

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: к.і.н., доцент., Гапоненко Д. І.

Мова навчання – українська.

1.ОПИС ТА ПРЕДМЕТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Обсяг навчальної дисципліни (денна форма)
Статус навчальної дисципліни: вибіркова	Загальна кількість годин: 150 Шифр та назва спеціальності: 054 Соціологія Галузь знань: 05 Соціальні та поведінкові науки
Рік підготовки: 4 Семестри: 7	Лекції (<i>теоретична підготовка</i>): 26 Практичні: 24
Кількість кредитів ECTS: 5	Самостійна робота: 100 Вид контролю: екзамен

Мета дисципліни – дати студентам цілісне уявлення про закономірності і тенденції розвитку і функціонування політичної сфери суспільного життя.

Основними завданнями є: вивчення питань політики як науки та її застосування в практичному житті. Опанування предметом політології і місцем його в системі суспільних наук.

Вивчення питань розвитку політичної думки різних етапів світової історії і політичної думки України:

- питань влади і проблем демократії;
- структури, функції і сучасних типологій політичної системи суспільства;
- розвитку держави і сучасного державного будівництва;
- місця і ролі партій в суспільному житті;
- політичних проблем національного відродження України, формування громадянського суспільства;
- політичних процесів у цілому, що передбачає вивчення політичних інститутів у взаємодії, аналіз механізмів і факторів прийняття рішень та їх реалізації на різних рівнях політичного життя;
- проблем соціальної екології, молодіжної політики, демографічної політики, політичного мислення на засадах філософії виживання, міжнародних відносин.

Очікувані результати навчання:

Загальні компетентності

ЗК01. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

ЗК03. Здатність працювати у команді.

ЗК04. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК05. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

- ЗК06.** Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.
- ЗК07.** Навички міжособистісної взаємодії.
- ЗК08.** Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
- ЗК09.** Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.
- ЗК10.** Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
- ЗК11.** Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
- ЗК12.** Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності

- СК01.** Здатність оперувати базовим категоріально-понятійним апаратом соціології.
- СК03.** Здатність аналізувати соціальні зміни, що відбуваються в Україні та світі в цілому.
- СК06.** Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.
- СК07.** Здатність презентувати результати соціологічних досліджень для фахівців і нефахівців.

Програмі результати навчання

- РН01.** Використовувати понятійний апарат соціології в освітній, дослідницькій та інших сферах професійної діяльності.
- РН04.** Пояснювати закономірності та особливості розвитку і функціонування соціальних явищ у контексті професійних задач.
- РН06.** Ефективно використовувати різні ролі (зокрема організатора, комунікатора, критика, генератора ідей, виконавця тощо) у команді в процесі вирішення фахових задач.
- РН07.** Вміти використовувати інформаційно-комунікаційні технології у процесі пошуку, збору та аналізу соціологічної інформації.
- РН08.** Обґрунтовувати власну позицію, робити та аргументувати самостійні висновки за результатами досліджень і аналізу професійної літератури.
- РН11.** Презентувати результати власних досліджень для фахівців і нефахівців.

2. ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ

Тематичний план

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	денна форма					
	Разом	у тому числі				
л		пр.	лаб.	інд.	срс	
1	2	3	4	5	6	7
Тема 1. Політика і наука про політику	12	2	2			8
Тема 2. Історія становлення і розвитку світової політичної думки	12	2	2			8
Тема 3. Політична думка в Україні	12	2	2			8
Тема 4. Пліуралізм політичних концепцій XIX – XX ст.	22	4	4			14
Тема 5. Демократія у політичному житті суспільства	12	2	2			8
Тема 6. Політична влада і політичний процес	12	2	2			8
Тема 7. Політична система суспільства	12	2	2			8
Тема 8. Держава у політичній системі суспільства	12	2	2			8
Тема 9. Політичні партії та громадсько-політичні об'єднання і рухи	20	4	2			14
Тема 10. Політичні еліти і політичне лідерство	12	2	2			8
Тема 11. Міжнародні відносини і глобалізаційні процеси.	12	2	2			8
Усього годин	150	26	24			100

3. КОРОТКИЙ ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Політика і наука про політику

Політика як теорія, соціальне явище, наука і мистецтво. Історія визначення поняття та категорії «політика». Суб'єкти й об'єкти політики. Політика як об'єкт дослідження (Аристотель, Н. Макіавеллі, Т. Гоббс, К. Маркс, М. Вебер, Т. Парсонс та ін.). Види політики (економічна, аграрна, соціальна, технічна, культурна, освітня, військова, екологічна, зовнішня, міжнародна та ін.). Політика як система суспільних відносин. Політика як соціальне явище, наука і мистецтво.

Політологія як наука про політику, відносини і процеси влади, державу, її структурні елементи і управління. Об'єкт і предмет політології.

Методологічні основи політології. Основні закони, категорії політології. Структура політології. Методика конкретних політологічних досліджень. Роль і місце, завдання та функції політології. Роль та значення політології на сучасному етапі розвитку України. Значення політології для формування політичної свідомості і культури студентів.

Тема 2. Історія становлення і розвитку світової політичної думки

Історія політичної думки як складова частина політичної науки. Основні етапи розвитку політичної думки. Зародження політичної думки у країнах Стародавнього Сходу. Закони Хаммурапі у Вавилоні, буддизм в Індії, конфуціанство і даосизм у Китаї. Політичні вчення Античності. Політичні погляди Сократа. Загальна характеристика політичних поглядів Платона. Аристотель про політику, державу і політичну справедливість. Політична думка і світоглядні ідеї Стародавнього Риму.

Політична думка часів Середньовіччя. Фома Аквінський і його погляди на державу, закони. Праці „Сума теолога”, „Панування князів”.

Епоха Відродження – новий етап у розвитку політичної думки. Макіавеллі Н. – засновник світської політичної науки. Політика, влада і мораль. Макіавеллізм.

Політичні концепції Нового Часу. Політичне вчення Дж. Локка. Розвиток теорії суспільної угоди. Т. Гоббс про походження, сутність і форми держави. Ш.-Л. Монтеск’є про форми держави та поділ влади.

Загальна характеристика соціально-політичних поглядів і концепцій Т. Мора, Т. Кампанелли, А. Сен-Сімона.

Виникнення й основні етапи розвитку політичної доктрини марксизму.

Тема 3. Політична думка в Україні

Владні відносини і політико-державницькі концепції мислителів Київської Русі. Суспільно-політична думка у «Слові про закон і благодать» митрополита Іларіона. «Руська правда» як політико-правове джерело. «Повість минулих літ», «Повчання».

Вітчизняні політичні доктрини в Галицько-Волинській та Литовсько-Польській державі (XIV – перша половина XVII ст.). Суспільно-політичні погляди І. Вишенського. Політичні доктрини Ю. Дрогобича, М. Смотрицького. Ідеї політичного і національного відродження України (П. Могила, С. Яворський).

Суспільно-політична думка і державотворчі процеси періоду козацько-гетьманської доби (друга половина XVII – кінець XVIII ст.).

Політична думка України XIX – поч. XX ст. Зародження українського лібералізму. Кирило-Мефодіївське товариство і проблеми державно-політичного устрою.

М. Драгоманов – засновник ліберально-демократичної думки в Україні. І. Франко про історичний характер держави, політичної влади і демократії. Національно-самостійницька концепція М. Міхновського. Теорія національного самовизначення М. Грушевського. Державницька ідея і відродження української нації В. Винниченка. Монархічно-гетьманська концепція В. Липинського. Українська політична думка 20–30-х рр. XX ст. Український націонал-комунізм (О. Шумський, М. Скрипник, М. Хвильовий).

Тема 4. Плюралізм політичних концепцій XIX – XX ст.

Поняття ідеології, її суспільна роль. Ідеологія як форма віровчення, інструмент соціальної інтеграції, обґрунтування групових інтересів, мобілізації людей на їх захист. Функції ідеології.

Сучасні світові ідеології: сутність та еволюція лібералізму; консерватизм як ідеологія та політична позиція; соціалізм, його сутність і різновиди: марксизм і соціал-демократизм; націоналізм і його доктринальні різновиди (ліберально-демократичний, право-радикальний); ідейно-політичні доктрини фашизму та неофашизму; релігійний фундаменталізм (ісламський фундаменталізм); фемінізм як ідеологія жіночих рухів; політичний екстремізм і тероризм.

Новітні соціально-політичні ідеї і концепції індустріального і постіндустріального суспільства, інформаційного суспільства, концепції соціальної держави, держави «загального добробуту». Соціально-політичні ідеї альтернативних рухів та альтернативних соціальних ідей. Ідеологічні орієнтації українського суспільства. Національна ідея та ідеологія державотворення в Україні.

Тема 5. Демократія у політичному житті суспільства

Демократія в історії суспільства. Первісна й афінська демократії. Сутність та ознаки демократії. Теоретичні, світоглядні, соціальні, культурні, економічні, політичні, зовнішні передумови виникнення та утвердження демократії. Багатоаспектність демократії (народовладдя, ідея і світоглядна орієнтація різних груп, принцип, метод і режим функціонування відповідних соціально-політичних систем; форма держави; спосіб організації діяльності громадських організацій: єдність прав і обов'язків громадян).

Соціальний плюралізм, середній клас і демократія. Демократизація – вирішальний чинник оновлення сучасного світу.

Демократія – форма державно-політичної організації життя суспільства. Єдність прав і обов'язків громадян, соціальної відповідальності, свободи і дисципліни особи, суспільного порядку. Свобода участі в політиці. Лібералізм як ідейна основа державного будівництва. Основні концепції демократії: колективістська, плюралістична, представницька, партисипаторна, елітарна тощо.

Форми демократії: безпосередня, представницька, професійна. Конституційні гарантії демократії. Практична реалізація конституційних норм у державному і політичному будівництві в Україні.

Тема 6. Політична влада і політичний процес

Влада як явище суспільного життя, як системоутворюючий чинник політичної системи. Сутність і структурний зміст влади. Основні концепції політичної влади. Головні властивості політичної влади: верховенство, суверенітет, авторитарність, відповідальність, примусовість, Функції влади. Співвідношення державної і політичної влади. Легітимність, авторитет влади. Способи існування, форма та методи здійснення влади:

співробітництво і суперництво, заохочення і примус. Джерела влади та її носії. Типи та види влади. Напрямки і способи функціонування влади: керівництво, управління, контроль, прийняття рішень.

Традиційні форми політичної влади: монархія, демократія, аристократія, технократія, охлократія, бюрократія, теократія, плутократія, елітократія. Зміст концепції поділу влади. Система стримувань і противаг. Конституційні положення політичної влади в Україні.

Політичний процес: поняття, характер і структура. Типологія політичних процесів. Людина як суб'єкт і об'єкт політичного процесу. Політична участь людини. Класифікація типів людей щодо участі в політиці. Політична сфера суспільства.

Тема 7. Політична система суспільства

Суспільство – складна, самоврядна, динамічна соціальна система. Політична система – складова частина суспільної системи, її місце і роль у життєдіяльності суспільства. Методологічні засади аналізу політичної системи суспільства. Основні елементи політичної системи: держава, політичні партії, рухи, громадські організації, засоби масової інформації, політична культура, ідеологія, людина як об'єкт і суб'єкт політичної системи. Політична влада як основа політичної системи.

Характеристика структурних елементів політичної системи. Функціонування і розвиток політичних систем. Сутність і типи сучасних політичних систем.

Політичні режими, їх типологія та загальна характеристика: демократія, авторитаризм, тоталітаризм.

Політична система і політичний режим України на сучасному етапі.

Тема 8. Держава у політичній системі суспільства

Поняття держави, концепції походження держави, ознаки держави, типи держав, функції держави. Форми державного правління: монархія, республіка. Форми державного устрою: унітарна, федерація, конфедерація. Інститути державної влади: президент, законодавча влада, виконавча влада, судова влада. Апарат державного управління. Організація діяльності інститутів державної влади.

Тема 9. Політичні партії та громадсько-політичні об'єднання і рухи

Партія як політичний інститут. Історія виникнення і розвитку партій. Основні ознаки партій, їх відмінність від груп інтересів, суспільних організацій, груп тиску та інших об'єднань. Класичні теорії політичних партій і партійних систем (Т. Гоббс, К. Маркс, М. Вебер, М. Дюверже). Класифікація і типологія політичних партій. Класифікація партій залежно від ідеологічної орієнтації, організаційних структур, місця і системи політичної влади. Внутрішні та зовнішні функції політичних партій в суспільстві. Поняття, типи партійних систем, їх роль у політичному житті суспільства. Партія і парламент. Проблеми розвитку багатопартійної системи в Україні.

Громадські організації і рухи. Об'єктивні і суб'єктивні передумови і причини виникнення. Види і форми об'єднань. Групи тиску, зв'язок з політичними партіями. Лобізм як політична практика.

Тема 10. Політичні еліти і політичне лідерство.

Сутність, генеза і теоретичне обґрунтування елітаризму. Теорія еліти. Політична еліта і демократія.

Поняття і сутність політичного лідерства. Історія розвитку вчення про політичне лідерство (Н. Макіавеллі). Типологія політичного лідерства. Класифікація М. Вебера: традиційний, харизматичний і раціонально-легальний типи лідерства. Сутність вождізму в політиці. Політичний лідер і сфери його діяльності: теоретична, аналітична, ідеологічна, організаторська, виконавча, стратегічна, тактична. Вимоги до політичного лідера: професійна придатність, компетентність, об'єктивність, популярність, політична сміливість і переконаність, демократизм, соціальна відповідальність, висока моральність.

Тема 11. Міжнародні відносини і глобалізаційні процеси.

Формування світової системи. Основні суб'єкти міжнародних відносин. Зовнішня політика сучасних держав. Міжнародні організації як інструмент політичного регулювання світової політики. Принципи міжнародної політики. Світова політика і глобальні проблеми сучасності. Геополітична ситуація в сучасному світі. Україна в системі сучасних міжнародних відносин.

4. ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. Політика і наука про політику

Зміст

1. Політика:
  - а) як теорія
  - б) як соціальне явище
  - в) як наука
  - г) як мистецтво
  - д) суб'єкти політичних відносин
  - е) види політики
  - ж) функції політики
2. Політологія:
  - а) як наука про політику
  - б) предмет політології
  - в) структура курсу політології
3. Закони політології.
4. Категорії політології.
5. Функції політології.
6. Українська політологія: зміст, особливості, завдання

Тема 2. Історія становлення і розвитку світової політичної думки

Зміст

1. Політична думка Стародавнього Сходу:
  - а) Єгипет;
  - б) Індія;
  - в) Китай.
2. Політичні доктрини античності:
  - а) Платон;
  - б) Аристотель.
3. Політична думка доби Відродження:
  - а) Н. Макіавеллі;
  - б) Т. Гоббс;
  - в) Дж. Локк;
  - г) Ш. Монтеск'є.

Тема 3. Політична думка в Україні

Зміст

1. Політична думка доби Київської Русі.
2. Політична думка в період ВКЛ і Речі Посполитої.
3. Розвиток національної ідеї козацько-гетьманської доби.
4. Кирило-Мефодіївське братство.
5. Концепція державності в українській історико-політичній науці:
  - а) М. Грушевський;
  - б) І. Франко;
  - в) В. Липинський;
  - г) М. Міхновський.
6. Політична думка України у 20 – 30-х рр. ХХ ст.

Тема 4. Плюралізм політичних концепцій ХІХ – ХХ ст.

Зміст

1. Політико-ідеологічні доктрини
  - а) поняття
  - б) типологія
  - в) функції
2. Лібералізм і неолібералізм
3. Консерватизм і неоконсерватизм
4. Соціалізм
  - а) історія розвитку
  - б) сучасний стан

Тема 5. Демократія у політичному житті суспільства

Зміст

1. Демократія
  - а) як гуманна цінність
  - б) суть демократії

- в) ознаки демократії
- г) концепції демократії
- 2. Форми демократії
  - а) пряма демократія
  - б) представницька демократія
- 3. Сучасні теорії демократії.

Тема 6. Політична влада і політичний процес

Зміст

1. Влада як соціальний феномен:
  - а) ознаки влади;
  - б) ресурси;
  - в) структура;
  - г) функції;
  - д) джерела;
  - е) принцип розподілу влади.
2. Політичний процес:
  - а) структура;
  - б) типологія;
  - в) характер політичного процесу.
3. Групи інтересів:
  - а) типологія інтересів;
  - б) роль у політичному процесі.

Тема 7. Політична система суспільства

Зміст

1. Політична система:
  - а) поняття;
  - б) структура;
  - в) механізм функціонування;
2. Сучасні політичні системи:
  - а) типологія;
  - б) функції.
3. Політичні інститути.
4. Політична система України:
  - а) становлення;
  - б) сучасний стан.

Тема 8. Держава у політичній системі суспільства

Зміст

1. Держава:
  - а) концепції походження;
  - б) ознаки;
  - в) типи;
  - г) функції.

2. **Форми державного правління:**
  - а) монархія;
  - б) парламентська республіка;
  - в) президентська республіка;
  - г) змішана республіка.
3. **Форми державного устрою:**
  - а) унітарна;
  - б) федерація;
  - в) конфедерація.

Тема 9. Політичні партії та громадсько-політичні об'єднання і рухи

Зміст

1. **Політичні партії:**
  - а) виникнення і визначення
  - б) основні етапи розвитку
  - в) структура
  - г) функції
2. **Партійні системи. Типи партійних систем**
3. **Становлення української багатопартійної системи.**
4. **Громадсько-політичні організації**
5. **Громадсько-політичні рухи**

Тема 10. Політичні еліти і політичне лідерство

Зміст

1. **Політична еліта:**
  - а) поняття;
  - б) теорії політичної еліти;
  - в) типи і функції.
2. **Політичне лідерство:**
  - а) поняття;
  - б) умови формування;
  - в) функції;
  - г) М. Вебер про політичне лідерство.
3. **Політична еліта сучасної України.**

Тема 11. Міжнародні відносини і глобалізаційні процеси.

Зміст

1. **Формування світової системи: історія і сучасність.**
2. **Суб'єкти сучасних міжнародних відносин.**
3. **Глобальні проблеми сучасності.**
4. **Сучасна геополітична ситуація.**
5. **України в системі міжнародних відносин.**

5. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Тема 1. Політика і наука про політику

1. Політологія як наука, її місце і роль в системі суспільних наук.
2. Джерела вивчення української політології.
3. Теоретичні концепції політики.

Тема 2. Історія становлення і розвитку світової політичної думки

1. Мораль і політика у вченнях Стародавнього Китаю.
2. Політика і держава у працях Платона і Аристотеля.

Тема 3. Політична думка в Україні

1. Б. Хмельницький: державний діяч, полководець, дипломат.
2. Конституція П. Орлика.
3. Києво-Могилянська Академія як центр українського відродження.

Тема 4. Плюралізм політичних концепцій XIX – XX ст.

1. Сутність і функції політичної ідеології.
2. Політика і релігія.
3. Основні ідеї анархізму.

Тема 5. Демократія у політичному житті суспільства

1. Проблема дисципліни, свободи, рівності і відповідальності у демократичному суспільстві.
2. Роль парламенту у функціонуванні політичної демократії.
3. Роль молоді у розвитку демократичних процесів в Україні.

Тема 6. Політична влада і політичний процес

1. Політична та економічна влада.
2. Еволюція теорії розподілу влади.
3. Реалізація влади у демократичному суспільстві.

Тема 7. Політична система суспільства

1. Політична система США і Великобританії.
2. Інститут президентства в сучасному світі.

Тема 8. Держава у політичній системі суспільства

1. Концепції походження та сутності держави.
2. Унітарний державний устрій та його втілення в Україні.
3. Монархія як форма держави. Її сучасні різновиди.

Тема 9. Політичні партії та громадсько-політичні об'єднання і рухи

1. Багатопартійність, як необхідна умова становлення демократичного суспільства.
2. Етапи становлення та сучасний стан багатопартійності в Україні.
3. Сучасні молодіжні організації і в Україні.

Тема 10. Політичні еліти і політичне лідерство

1. Тенденції розвитку політичного лідерства України.
2. Політичні портрети сучасних політичних лідерів (за вибором).

Тема 11. Міжнародні відносини і глобалізаційні процеси.

1. Міжнародні організації і їх вплив на сучасну політику.
2. Шляхи вирішення сучасних глобальних проблем.
3. Глобальні проблеми і Україна.

6. ПОЛІТИКА ДИСЦИПЛІНИ ТА ОЦІНЮВАННЯ

Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів:

Рівень теоретичної підготовки студента визначається під час його усної відповіді на теоретичні питання на практичних заняттях і під час складання заліку та оцінюється за наступними критеріями:

- відповідність змісту;
- повнота та змістовність викладу;
- доказовість викладу;
- термінологічна коректність.

Студент може отримати **6 балів** («відмінно»), якщо його відповідь повністю відповідає змісту питання семінарського заняття, усі основні проблеми визначені чітко, розкриті повністю та ґрунтовно; студент демонструє високий рівень доказовості викладу матеріалу з питань, на які відповідає, та може викласти свою точку зору з проблеми, що обговорюється; студент досить вільно й коректно користується політологічною термінологією.

Студент може отримати **4 – 5 балів** («добре»), якщо його відповідь в основному відповідає змісту питання семінарського заняття, не всі основні проблеми визначені чітко і не повно розкриті; студент викладає матеріал, в основному аргументуючи методичні положення, та відчуває труднощі у викладенні своєї точки зору щодо низки проблем; студент в основному правильно користується політологічною термінологією, невелика кількість помилок не перешкоджає розумінню змісту викладеного.

Студент може отримати **3 бали** («задовільно»), якщо його відповідь лише частково відповідає змісту питання, основні проблеми визначені нечітко, розкриті лише частково і без належної глибини; студент викладає матеріал, майже не аргументуючи методичні положення, та не має своєї точки зору щодо більшості проблем; студент допускає значну кількість термінологічних помилок, що ускладнює розуміння змісту викладеного.

Студент може отримати **1 – 2 бали** («незадовільно»), якщо його відповідь не відповідає змісту питання, основні проблеми не визначені і не розкриті; доказовість викладу матеріалу і самостійні міркування відсутні; студент майже не користується політологічною термінологією.

Рівень володіння професійно-методичними вміннями визначається під час виконання студентом практичного завдання (аналіз запропонованої практичної соціальної або політичної ситуації, складання власного варіанту її

вирішення, аналізу тощо) на практичних заняттях, при виконанні завдань самостійної роботи, під час складання заліку та оцінюється за наступними критеріями:

- точність та повнота виконання практичного завдання;
- обґрунтованість аналізу конкретної теми з точки зору її відповідності принципам навчання, вимогам поетапного формування навичок і вмінь.

Студент має право:

- вільно висловлювати свої думки усно або письмово, аргументуючи їх знаннями і прикладами соціальної і політичної сфер життя суспільства;
- вносити пропозиції щодо формування та реалізації власної освітньої траєкторії; активізації власної самостійної пізнавальної діяльності, форм і методів проведення аудиторних занять;
- відпрацьовувати пропущені заняття в установленому порядку;
- отримати індивідуальні консультації у викладача.

Студент зобов'язаний:

- відвідувати заняття всіх видів відповідно до встановленого розкладу, запізнення на заняття допускається тільки з поважних причин;
- брати активну участь у роботі під час аудиторних занять, дотримуватися правил етичної поведінки, поважати думки та права інших студентів і викладача;
- виконати індивідуальне завдання;
- самостійну роботу, підготовка якої є обов'язковою умовою допуску до заліку.
- набрати під час вивчення навчальної дисципліни мінімум 35 балів.

Політика щодо дедлайнів та перескладання. Пропущені з поважної причини заняття дозволяється відпрацьовувати впродовж **двох тижнів** після завершення дії поважної причини і при наявності документа-підстави (довідки, розпорядження про індивідуальний графік відвідування тощо).

Політика щодо академічної доброчесності. Студенти керуються нормами «Положення про академічну доброчесність здобувачів освіти в національному університеті «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка» (Наказ Ректора № 383 від 27.12.2019 р. зі змінами і доповненнями від 23.12.2020 р.

(https://drive.google.com/file/d/1TggRAFOOn49g08VcMd_XsZHGYnNpm5LPs/view). У процесі навчання та при підготовці самостійної роботи, виконанні індивідуальних завдань, забороняються плагіат, фабрикація та фальсифікація результатів, списування, хабарництво.

Політика щодо викладання. Викладання навчальної дисципліни відбувається на засадах студентоцентризму, антропоцентризму, гуманізму, поваги до соціокультурного плюралізму.

7. РОЗПОДІЛ БАЛІВ ЗА РЕЙТИНГОВОЮ СИСТЕМОЮ

T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	K	E	
6	6	6	12	6	6	6	6	6	6	6	3	25	100

Види контролю	Кількість	Бали	Загальна кількість балів
Робота на практичному занятті	12	72	до 72
Індивідуальні завдання	11		
Підсумкова контрольна робота	1	3	до 3
Усього			до 75
Екзамен			до 25
Разом			до 100

8. ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ: НАЦІОНАЛЬНА ТА ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
83-89	B	добре	
75-82	C		
68-74	D	задовільно	
60-67	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

9. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ЕКЗАМЕНУ

1. Політика як теорія, наукове поняття і соціальне явище. Структура політики.
2. Предмет, структура та функції політології.
3. Роль політики у житті сучасного суспільства.
4. Зміст, особливості й завдання політології.
5. Етапи становлення і зміст соціально-політичних теорій Стародавнього Світу (Єгипет, Індія, Китай).
6. Політична думка Стародавньої Греції та риму.
7. Політико-релігійні доктрини Середньовіччя.

8. Політичні вчення епохи Відродження.
9. Політичні концепції мислителів Нового часу (XVII – XX ст.).
10. Виникнення і еволюція соціально-політичних ідей критично-утопічного соціалізму.
11. Етапи та зміст досліджень західних політологів початку XX ст.
12. Зародження та еволюція політичної думки і питання державотворення мислителів Київської Русі і козацько-гетьманської доби.
13. Політична думка XIX ст. на Україні.
14. Українське національне відродження XIX – поч. XX ст.
15. Національно-політична доктрина М. Грушевського – вченого і державного діяча.
16. Соціальний демократизм і демократичний націоналізм у творах І. Франка.
17. Демократія як гуманістична цінність. Основні риси і ознаки демократії.
18. Сутність демократії. Сучасні політологічні концепції демократії.
19. Поняття парламентаризму. Опозиція, її місце і роль.
20. Поняття, основні ознаки, форми і види політичної діяльності.
21. Політичні інтереси особи.
22. Політична позиція та її типи. Політична поведінка. Людина як суб'єкт і об'єкт політичної діяльності.
23. Сутність, функції, легітимність, способи існування і методи здійснення влади.
24. Типологія, структура і принципи розподілу влади. Особливості владних відносин в Україні.
25. Політична система суспільства: сутність, структура, функції.
26. Політичні інститути, їх роль і місце в політичній системі суспільства.
27. Держава як основний елемент політичної системи. Ознаки, структура та функції держави.
28. Форми державного правління.
29. Форми державного устрою.
30. Правова держава і громадянське суспільство. Зміст і принципи діяльності.
31. Політичний режим як форма держави та спосіб функціонування політичної системи.
32. Типологія, основні ознаки і характеристика політичних режимів.
33. Політичні партії, історія виникнення, розвитку і функції.
34. Типологія та класифікація політичних партій. Основні партійні системи та їх роль у функціонуванні політичної влади.
35. Громадсько-політичні об'єднання і рухи. Організаційно-структурна будова, функції і форми об'єднань.
36. Сутність, типологія і функції політичної свідомості.
37. Політична культура: сутність, структура, функції.

38. Типологія політичної культури. Політична культура українського народу, традиції, сучасний стан.

39. Поняття еліти, її основні функції, структура, роль і місце в суспільстві.

40. Політична еліта і демократія. Проблеми формування нової політичної еліти в Україні.

41. Політичне лідерство: сутність, функції, типи.

42. Політична ідеологія: поняття, рівні реалізації та роль у функціонуванні політичних режимів.

43. Світові політико-ідеологічні доктрини: лібералізм і неолібералізм.

44. Світові політико-ідеологічні доктрини: консерватизм і неоконсерватизм.

45. Світові політико-ідеологічні доктрини: соціалізм і соціал-демократизм, їх місце і роль у політичному житті.

46. Причини виникнення і поняття конфлікту як соціального явища.

47. Політичні кризи, їх типи і шляхи подолання.

48. Нація як суб'єкт політики.

49. Національний суверенітет і політичне самовизначення націй.

50. Зовнішня політика держави: цілі, принципи, засоби.

51. Зовнішня політика України.

52. Світовий політичний процес: поняття та особливості.

53. Глобальні проблеми сучасного світу і шляхи їх вирішення.

54. Україна як суверенна європейська держава в системі міжнародного співробітництва.

10. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Зміст і методичні матеріали до семінарських занять; індивідуальні завдання і завдання для самостійної роботи студентів; завдання для поточного контролю знань (тести); перелік питань для підсумкового контролю знань (залік); конспект лекцій.

11. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Кирилюк Ф.М. Історія політології: Підручник для вищих навчальних закладів. – К., 2001.
2. Основи демократії. Посібник / За ред. А. Колодій. – К., 2000.
3. Основи політичної науки: Курс лекцій: У 4 ч. / За ред. Б.Л. Кухти. – Львів, 2000.
4. Політична історія України / За ред. В. Танцюри. – К., 2001.
5. Політологія: Курс лекцій / За ред. І.С. Дзюбка. – К., 1999.
6. Політологія. Кінець XIX – перша половина XX ст.: Хрестоматія / За ред. О.І. Семківа. – Львів, 1996.
7. Політологія / За ред. В. Кременя, А. Горлача. – Харків, 2002.
8. Політологія: історія та методологія / За ред. проф. Кирилюка Ф.М. – К., 2000.

9. Політологія / За ред. О.І. Семківа. – Львів, 1994.
10. Політологія / За ред. М. Примуша. – К., 2004.
11. Політологія: Підручник для студентів вищих навчальних закладів / За ред. О.В. Бабкіної, В.П. Горбатенка. – К., 2001.
12. Рудич Ф.М. Політологія. – К., 2008.
13. Рябов С. Г. Політологічна теорія держави. – К., 1996.
14. Себайн Джордж І., Торсон Томас Л. Історія політичної думки / Пер. з англ. – К., 1997.
15. Скиба В., Горбатенко В., Туренко В. Вступ до політології. Екскурс в історію правничо-політичної думки. – К., 1998.
16. Українська політологія: витоки та еволюція: Навч. посібник / За ред. Ф.М. Кирилюка. – К., 1995.
17. Шляхтун П.П. Політологія. – К., 2002.
18. Юрій М.Ф. Політологія. – К., 2004.

Додаткова:

1. Акт проголошення незалежності України. – К., 1991.
2. Винниченко В. Відродження нації. – К., 1990.
3. Грушевський М.С. Хто такі українці і чого вони хочуть? – К., 1996.
4. Декларація про державний суверенітет України. – К., 1990.
5. Донцов Д. Історія розвитку української державної ідеї. – К., 1993.
6. Драгоманов М. Вибране. – К., 1991.
7. Конституція України. – К., 2020.
8. Націоналізм / Упорядники Проценко О., Лісовий В. – К., 2000.
9. Платон. Держава. – К., 2000.
10. Короткий політологічний словник: Бібліографічна частина. – Львів, 2000.
11. Політологічний енциклопедичний словник. – К., 2004.
12. Політологія у запитаннях і відповідях / За ред. К. Лемківського. – К., 2002.
13. Права людини. Міжнародні договори України, декларації, документи / Ю.К. Кравченко. – 2-е вид. – К., 1992.